

Menorah

Pestprotocol

INHOUD

1.	waarom wij kiezen voor een pestprotocol	3.
2.	achtergrondinformatie	6.
2.1	wat verstaan wij onder pesten?	6.
2.2	kenmerken van de pester	9.
2.3	kenmerken van de gepeste	10.
2.4	signalen, die wijzen op pestgedrag	11.
3.	op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?	13.
4.	hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?	16.
5.	welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?	19.
6.	welke maatregelen worden genomen, indien deze gedragsregels niet worden opgevolgd?	20.
7.	bij dit protocol behorende hulpmiddelen en informatiebronnen	21.
	Bijlagen:	
	Bijlage 1: groepsregels	22.
	Bijlage 2: ik heb de pest aan pesten	23.
	Bijlage 3: analyseformulier pestgedrag (gele en rode kaart)	24.

1. **Waarom wij kiezen voor een pestprotocol**

Het is in onze ogen van groot belang, dat de kinderen zich in onze school thuis voelen. Wij streven naar een prettige, ontspannen en open sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen en ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, de nodige belangstelling en aandacht is. Een dergelijke werksfeer, ook wel pedagogisch klimaat genoemd, vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsleerresultaten en een positieve ontwikkeling van de kinderen. Belangrijk kenmerk binnen dit pedagogisch klimaat is dus ene kindvriendelijke onderwijsleeromgeving, waarbij een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij de kinderen de grondslag vormt.

Binnen de school doen zich buitengewoon veel situaties voor, waarin kinderen zich heel kwetsbaar opstellen binnen de leerlinggroep of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen.

Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden. Er worden nog wat meelopers geronseld en de basis voor een langdurige pestsituatie, met alle negatieve gevolgen van dien is gelegd en kan worden opgestart. Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen, dat zich de laatste jaren steeds meer voordoet bij zowel kinderen als bij volwassenen. Een fenomeen, dat zich op een brede schaal voordoet, niet alleen binnen het gezin, in de hobbyclub, kinderschermingstehuizen, de voetbalvereniging en in en rondom de school, als wij bijvoorbeeld kijken naar pestgedrag van volwassenen binnen de werkomgeving, vrouwen- en kindermishandeling, seksueel misbruik en ongewenste intimiteiten.

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert niet alleen de voortgang van het onderwijsleerproject, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden

besteed, maar doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven.

En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten en tot een vast gedragspatroon maken, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Met behulp van dit pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een peestsituatie is gesignaleerd, maar ook een pestgedrag voorkomen, door dit gedrag ,met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij behorende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar maken.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd en zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. **Deze regels zijn in de groepen duidelijk zichtbaar opgehangen en met de kinderen besproken.** Bij de aanpak gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders intensief betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Dit pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen*
- Het pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:
 - Het voorkomen van pestgedrag
 - Het tijdig signaleren van pestgedrag
 - Het remediëren van pestgedrag
 - De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren

Met dit pestprotocol hopen wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

* het woord 'pesten' is soms een groot woord. Het woord wordt als zodanig ook niet aangeboden in groep 1-2, alleen indien dit expliciet aan de orde komt of vanuit de kinderen komt. Wel is het zaak ook voor de leerkrachten van 1-2 pestgedrag of 'aan pesten gerelateerd gedrag' te herkennen.

2. Achtergrondinformatie

2.1 Wat verstaan wij onder pesten?

Het verschijnsel pesten is een zondebokfenomeen, dat inhoudt, dat leden van een groep om een bepaalde reden een soortgenoot mishandelen. Een fenomeen, dat niet alleen bij mensen voorkomt, doch ook in de dierenwereld bij bijvoorbeeld kippen, apen en katten is aangetoond. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Pesten en plagen, waar zit het verschil?

PLAGEN

- is onschuldig en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.
- is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk.
- Speelt zich af tussen ‘gelijken’ (‘Twee honden vechten om hetzelfde been’).
- is meestal te verdragen, of zelfs

PESTEN

- gebeurt berekend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.
- is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
- ongelijke strijd. De onmachts-

leuk maar kan ook kwetsend
of agressief zijn.

- Meestal één tegen één.
- Wie wie plaagt, ligt niet vast.
De tegenpartijen wisselen
wisselen keer op keer

gevoelens van de gepeste
staan tegenover de machts-
gevoelens van de pestkop.

- de pestkop heeft geen
positieve bedoelingen en wil
pijn doen, vernielen of kwetsen.
- meestal een groep (pestkop en
meelopers) tegenover één geïsoleerd
slachtoffer.
- er bestaat een neiging tot een vaste
structuur. De pestkoppen zijn meestal
dezelfden, net zoals de slachtoffers
(mogelijk wisselend door
omstandigheden).

GEVOLGEN

- ‘schaafwond’ of korte draaglijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren (‘Plagen is kusjes vragen’)
- De vroegere relaties worden vlug hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.
- Men blijft opgenomen in de groep.
- De groep lijdt er niet echt onder.
- Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
- Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
- Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om ‘Bij de groep te horen’ wordt niet voldaan.
- De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

2.2 Kenmerken van de pestkop

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'pestkop' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal.
- Imiteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels, grenzen en eigen of door anderen opgelegde regels.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- Heeft het moeilijk stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.)
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

2.3 Kenmerken van de gepeste

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: begint te huilen of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

2.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken en ‘verliest’ sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwacht stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt en is meteen na de bel weer weg. Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestresst en zoekt naar redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Signalen bij de pestkop:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers die zich hebben verdedigd.
- Zijn vriendjes zijn volgzaam meelopers, die wachten op instructies van de pestkop.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkelijk of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.
- De pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.
- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volzaam en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

3. Op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd.

1. In kringgesprekken en in de lessen ‘Sociaal-emotionele vorming’, wordt gericht aandacht besteed aan de volgende kenmerken van pestgedrag:

- **De achtergronden van pestgedrag**
- **De structuren van pestsituaties**
- **De kenmerken van de gepeste**
- **De kenmerken van de pestkop**
- **De kenmerken van de volgelingen**
- **De gevolgen van het pestgedrag**

2. Het bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling, met als uitgangspunt...

Alle mensen verschillen onderling, qua uiterlijk, qua persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten. Ieder mens heeft het recht om, ongeacht zijn uiterlijk, persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten, ‘zichzelf’ te kunnen zijn en als zodanig te worden gerespecteerd door zijn medemensen.

3. De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van een pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen (zie handboek in alle groepen).

4. In alle groepen worden duidelijke groepsregels gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken. In de midden- en bovenbouwgroepen (groep 3 t/m 8) zijn de groepsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen in het lokaal (zie bijlage 1: Groepsregels)

5. In de groepen 0, 1 en 2 worden de groepsregels en de gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' uitgebreid besproken in kringgesprekken en worden situaties van 'pestgedrag' en situaties waarin de gedragsregels worden overtreden, tijdens het werken in de verschillende werkhoeeken direct aangepakt. Ook het rollenspel wordt in dergelijke situaties gehanteerd. Ook in deze groepen zijn de gedragsregels op schrift gesteld en duidelijk zichtbaar op posterformaat aan de wand van het lokaal opgehangen. Op deze wijze wordt bereikt, dat ook de ouders duidelijk op de hoogte zijn van de gehanteerde regels en afspraken.

6. Positief gedrag van leerlingen wordt gecompimenteerd en op deze wijze beloond.

7. Er is gedurende tien minuten voor de aanvang van de lessen en gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein.

8. In alle groepen wordt eenmaal per veertien dagen een les sociaal-emotionele vorming gegeven. De methode die wij hiervoor gebruiken is 'Kinderen en hun sociale talenten'.

9. Tenminste eenmaal per schooljaar wordt in alle jaargroepen de sociaal emotionele vragenlijst Zien! afgenomen. Indien de leerkracht, directie of intern begeleider dit wenst kan de leerkracht een sociogram maken van de groepssituatie. Het al dan niet bespreken van een sociogram in groepsverband is afhankelijk van het oordeel van de leerkracht.

4. Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd wordt het volgende stappenplan gehanteerd:

Waarschuwingfase

De betreffende leerling wordt gewaarschuwd en bespreekt samen met de leerling de gesignaleerde pestsituatie. De leerkracht maakt gebruik van het formulier 'ruzie maken of pesten' (zie bijlage 4). Dit wordt samen met de leerkracht ingevuld. Ook de gepeste mag hieraan deelnemen. Deze afweging wordt op dat moment gemaakt door de leerkracht.

Handelingsfase

1. De pestsituatie wordt in kringgesprekken binnen de betreffende groep(en) besproken.
2. De leerkracht maakt op het analyseformulier een schriftelijk verslag van de pestsituatie. Dit verslag wordt in de zorgmap van de leerlinggroep opgeborgen (zie bijlage 3: Analyseformulier Pestgedrag). Indien de leerkracht door bepaalde factoren of omstandigheden niet een duidelijke analyse van de pestsituatie kan maken en er geen duidelijkheid ontstaat over de rollen van de betrokkenen (pester, gepeste, volgelingen) wordt, na overleg met en toestemming van de ouders, de EDUX of de GGD ingeschakeld, om als onafhankelijke derde een duidelijke analyse te maken.
3. Er volgt, indien nodig, een gesprek met de gepeste, de pestkop, en de volgelingen, buiten de leerlinggroep (de pester ontvangt een gele kaart).
4. De betreffende leerlingen(-en) moet (moeten) een keuze maken uit een literatuurlijst van kinderboeken, waarin het thema pestgedrag centraal staat. Hij/zij

maakt (maken) van het gelezen boek een boekverslag, of houdt (houden) een boekbespreking voor de leerlinggroep of in de leeskring (midden- en bovenbouwgroepen).

Een overzichtslijst van alle Nederlandse kinderboeken, per niveau, waarin pestgedrag centraal staat, is in de school voorhanden. In de onderbouwgroepen (groep 0, 1, 2) wordt de pestsituatie uitgebreid besproken en kan een leerling bijvoorbeeld uit de kring worden geplaatst of mag in een bepaalde werkhoeft niet meer meedoen. Verder zijn alle genoemde stappen ook voor de leerlingen uit deze groepen van toepassing.

5. De pestsituatie wordt in de locatievergadering besproken.

6. Indien er weer pestgedrag bij dezelfde leerling(en) wordt geconstateerd, worden de vijf genoemde stappen weer doorlopen en dezelfde maatregelen genomen.

7. De ouders van de gepeste en de ouders van de pestkop worden op de hoogte gesteld van de pestsituatie.

8. De leerkracht(en) van de betrokken leerling(en) bespreekt (bespreken) de pestsituatie met de betrokken ouders.

9. De betrokken ouders krijgen achtergrondinformatie over pestgedrag en handreikingen met betrekking tot de aanpak van het pestgedrag (Informatie uit: *Pesten, gedaan ermee*, Gie Deboutte).

10. Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en er worden afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerling gemaakt. Dit handelingsplan wordt schriftelijk vastgelegd en in het leerlingdossier van de leerlinggroep opgeborgen.

11. In die situaties, waarin de remediëring van het pestgedrag problemen geeft, wordt de assistentie van een of meer hulpverlenende instanties (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het pestgedrag) ingeschakeld (ook in deze fase wordt de sociale kaart van de school gebruikt).

5. Welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?

Groepsregels

In onze groep respecteren wij elkaar wij doen dit door:

- Fatsoenlijk en verzorgd taalgebruik
- Elkaar niet te kwetsen, te kleineren of pijn te doen
- Elkaars bezittingen niet te stelen of stuk te maken
- Zorg te dragen voor elkaar,
 - Wij komen op voor wie gepest wordt
 - Wij komen op voor wie niet goed meekan
 - Wij komen op voor wie ziek is
- Niemand buiten te sluiten
- Goed te luisteren naar de mening van anderen
- Ervoor te zorgen, dat iedereen het naar de zin heeft

In onze groep draagt iedereen zijn steentje bij:

- Wij ruimen samen de klas op
- Iedereen wordt gestimuleerd positief bij te dragen aan het kringgesprek
- Wij komen op voor onze eigen mening
- Bij elke klus helpen wij elkaar een handje

Wij maken samen graag plezier, maar nooit ten koste van een ander. Ruzies of meningsverschillen worden uitgepraat en niet uitgevochten.

Eerlijk duurt het langst: daar kiezen wij voor!!

6. Welke maatregelen worden genomen, indien deze gedragsregels niet worden opgevolgd

Indien de genoemde gedragsregels niet worden opgevolgd, worden de volgende maatregelen genomen.

1. Het leerling-gedrag wordt in een kringgesprek binnen de leerlinggroep besproken (onder-, midden- en bovenbouwgroepen) en er worden met de betrokken leerling(-en) afspraken gemaakt gericht op het verbeteren van het leerling-gedrag.

2. Indien het niet opvolgen van de gedragsregels in de leerlinggroep structureel wordt, worden gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en afspraken ten aanzien van het gedrag van de locatievergadering besproken.

Indien het een situatie betreft, waarin ook pestgedrag wordt gesignaleerd, wordt het stappenplan, zoals in hoofdstuk 3 beschreven, gehanteerd.

3. In die situaties, waarin de remediëring van het gesignaleerde gedrag problemen geeft, wordt de assistentie van een of meer hulpverlenende instanties ingeschakeld (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het gedragsprobleem).

7. Bij dit protocol behorende hulpmiddel en informatiebronnen

- Kinderboekenlijst *Pestprotocol*
- Lijst van *informatiemateriaal voor ouders*
- Onderwijsleermethode sociaal-emotionele vorming 'Kinderen en hun sociale talenten'.
- Zien! leerlingvolgsysteem gericht op sociaal emotionele ontwikkeling

Achtergrondinformatie voor leerkrachten:

- *Pesten, gedaan ermee....*, Gie Deboutte
- *Pesten; wat is het, wat doe je eraan?*, Gie Deboutte
- *Eerste hulp bij gedragsproblemen*, Luc Koning
- *Energizel, groepsactiviteiten voor groot en klein*, Stichting Lion's Quest

Bijlage 1: Groepsregels

IN ONZE GROEP RESPECTEREN WIJ ELKAAR. WIJ DOEN DIT DOOR....

- ☺ Fatsoenlijk en verzorgd taalgebruik.
- ☺ Elkaar niet te kwetsen, te kleineren of pijn te doen.
- ☺ Elkaars bezittingen niet te stelen of stuk te maken.
- ☺ Zorg te dragen voor elkaar:
 - ☺ Wij komen op voor wie gepest wordt.
 - ☺ Wij komen op voor wie niet goed meekan.
 - ☺ Wij komen op voor wie ziek is.
- ☺ Niemand buiten te sluiten.
- ☺ Goed te luisteren naar de mening van anderen.
- ☺ Ervoor te zorgen, dat iedereen het naar de zin heeft.

IN ONZE GROEP DRAAGT IEDEREEN EEN STEENTJE BIJ...

- ☺ Wij ruimen samen de klas op.
- ☺ Iedereen wordt gestimuleerd positief bij te dragen aan het kringgesprek.
- ☺ Wij komen op voor onze eigen mening.
- ☺ Bij elke klus helpen wij elkaar een handje.

<p>WIJ MAKEN SAMEN GRAAG PLEZIER, MAAR NOOIT TEN KOSTE VAN EEN ANDER. RUZIES OF MENINGSVERSCHILLEN WORDEN UITGEPRAAT. EERLIJK DUURT HET LANGST: DAAR KIEZEN WIJ VOOR!!</p>
--

Bijlage 2: Ik heb de pest aan pesten

PESTEN MAG NIET!!!

Pesten is andere kinderen lastig vallen, door te slaan, te schoppen of te schelden. Maar anderen uitlachen, bespotten en zelfs andere kinderen niet laten meespelen, is ook pesten. Het materiaal van andere kinderen met opzet beschadigen of dingen afpakken, is ook pesten. Op onze school doen wij dit niet.

WORD JE ZELF GEPEST?

Vecht nooit terug en scheld nooit terug. Probeer zelf een oplossing te vinden voor het probleem door er met anderen over te praten. Helpt dat niet, ga dan zo snel mogelijk naar je juffrouw of meester en vertel eerlijk wat er is gebeurd.

ZIE JE PESTEN?

Doe vooral niet mee. Meepesten is even erg als zelf pesten. Laat duidelijk zien, dat je het er niet mee eens bent dat er wordt gepest. Laat de gepeste leerling niet alleen, maar laat hem met jou meespelen. Als de pestkop niet stopt met pesten, ga dan naar je juffrouw of meester.

BEN JE ZELF DE PESTKOP?

Dan ben je fout! **STOP** onmiddellijk met pesten en maak het weer goed met degene die je hebt gepest. Geen mooie praatjes, maar het **ECHT** goed menen, zodat het pesten stopt

<p>SAMEN DOEN WIJ ER ALLES AAN OM VAN ONZE SCHOOL EEN PESTVRIJE SCHOOL TE MAKEN EN ONZE SCHOOL PESTVRIJ TE HOUDEN</p>
--

Bijlage 3: Analyseformulier 'pestgedrag'

LEERLINGGROEP:	DATUM:
NAAM LEERLING (de pester):	
NAAM/NAMEN OVERIGE BETROKKENE(N): (gepeste, meeloper(s))	
KORTE BESCHRIJVING VAN DE PESTSITUATIE:	
ONDERNOMEN STAPPEN (gesprek pester + gepeste etc.):	
GEMAAKTE AFSPRAKEN:	

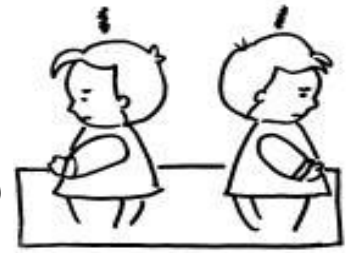
Bijlage 4: Ruzie maken of pesten

NAAM:

Het ging even niet zo goed.....!

Maar we gaan het uitzoeken!!!

(Als je te weinig ruimte hebt kan je altijd op de achterkant verder schrijven)

Wie heeft er mee te maken ?

Waar ging het over? Wat gebeurde er?
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat deed **de ander** verkeerd ?
.....
.....
.....

Wat deed **jij** verkeerd ?
.....
.....
.....

Wat ging er volgens jou wél goed ?
.....
.....

Hoe kunnen we het volgens jou oplossen? **Wat spreken we af?**
.....
.....

...en anders ????